

HVAD BETØD FUGLEINFLUENZAEN I 2016 FOR DEN DANSKE FJERKRÆSEKTOR?

Henning Otte Hansen, Tove Christensen og Sigrid Denver, Institut for Fødevare- og Resourceøkonomi, Københavns Universitet

I november 2016 blev der konstateret et tilfælde af alvorlig fugleinfluenza i Danmark. Udbruddet var enkeltstående, og det blev relativt hurtigt bekæmpet, og i februar 2017 blev Danmark igen erklæret fugleinfluenza-fri. For de danske kyllingeproducenter medførte fugleinfluenzaen en prisnedsættelse på ca. 4 pct. Generelt blev de danske tredjelandsmarkeder hurtigt genåbnet, mens flere andre lande stadig havde fugleinfluenza eller af andre årsager havde problemer med at få deres eksportmarkeder genåbnet. Efter genåbningen steg den danske tredjelandseksport markant, og priserne på disse markeder var tilsyneladende også højere end før udbruddene. Et højt veterinært niveau kan således være en vigtig forudsætning for at give adgang til tredjelandsmarkeder med relativt gunstige priser. Indtjeningen i 2017 – under og efter udbruddet – var påvirket af flere forhold, men den udviklede sig positivt både blandt fjerkræbedrifterne og i fjerkræslagterierne.

Indledning

I november 2016 blev der konstateret et tilfælde af den alvorlige fugleinfluenza H5N8 i en dansk hobbyfjerkræbesætning ved Ålsgårde i Nordsjælland. Udbruddet var mindre og enkeltstående, og det blev relativt hurtigt bekæmpet. Den 22. februar 2017 blev Danmark således igen erklæret fugleinfluenza-fri.

Mange lande blev ramt af den højpatogene fugleinfluenza i 2016-2017. I Europa alene var der i 2016 i alt 391 udbrud, og i 2017 var der 820 udbrud, så landene mistede deres status som fugleinfluenza-fri (Fødevarestyrelsen, 2018).

De mange udbrud påvirkede i høj grad fjerkræsektoren i mange lande. Mange tredjelande (lande uden for EU) lukkede for import i en kortere eller længere periode, meget international handel måtte om-

dirigeres, priserne blev meget påvirket, og der var omkostninger til bl.a. aflivning og reetablering. Et højt veterinært niveau er typisk en vigtig forudsætning for adgang til tredjelandsmarkeder med relativt gunstige priser.

Et interessant spørgsmål i den forbindelse er, om Danmark i forhold til andre lande var i stand til hurtigt dels at få inddæmmet og bekæmpet fugleinfluenzaen, dels igen at få åbnet eksportmarkederne efter generhvervet status som sygdomsfri.

Så godt som alle fjerkræprodukter blev påvirket af fugleinfluenzaen: Fjerkrækød, levende fjerkræ, rugeæg, alm. æg m.m. I denne artikel ses der nærmere på fugleinfluenzaens betydning for udelukkende den danske produktion af fjerkrækød.

Virninger af udbruddet

Et stort udbrud af højpatogen fugleinfluenza kan have betydelige økonomiske og

Artiklen er udarbejdet i sammenhæng med en myndighedsopgave for Fødevarestyrelsen

markeds-mæssige konsekvenser. Konsekvenserne er i sagens natur størst i lande med udbrud, men der vil også være konsekvenser for fjerkræsektoren i lande uden udbrud, idet markedspriserne bliver påvirket.

For lande, som bliver ramt af højpatogen fugleinfluenza, kan de økonomiske tab komme flere steder fra, herunder via:

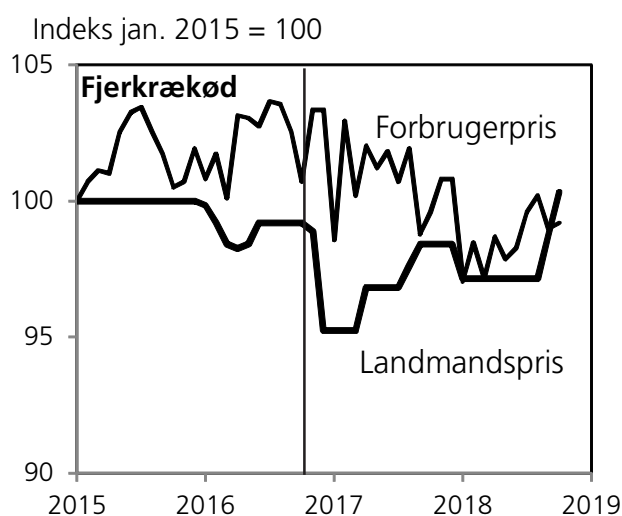
- * Aflivning af dyr
- * Desinfektion og reetablering
- * Driftstab
- * Markedspristab
- * Ingen adgang til højprismarkeder
- * Omkostninger ved genskabelse af markedsadgang
- * Forbrugsnedgang
- * Tab af troværdighed

Markederne for fjerkræprodukter er i forvejen relativt turbulente og ustabile, og priserne er forholdsvis volatile. Derfor er det vanskeligt præcist at isolere og vise effekterne af fugleinfluenzaen, da mange andre forhold også påvirker markederne.

Konsekvenser for priserne

For de danske kyllingeproducenter medførte udbruddet af fugleinfluenza i slutningen af 2016 en betydelig prisnedsættelse (ca. 4 pct. jf. figur 1). Priserne rettede sig dog i løbet af 2017.

Figur 1. Udvikling i landmands- og forbrugerpriser på fjerkrækød i Danmark

Anm.: Den lodrette streg angiver tidspunktet for udbruddet i november 2016

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (2018) og Landbrug & Fødevarer (2018)

Forbrugerpriserne fik ikke samme fald i slutningen af 2016, og det var først fra midten af 2017, at forbrugerpriserne faldt. Pr. oktober 2018 ligger både landmands- og forbrugerpriserne på niveau med priserne fra januar 2015 (figur 1).

Markedsændringer eller udefrakommende "stød" og dermed ændrede markedspriser vil i langt de fleste tilfælde blive transmitteret bagud i værdikæden og medføre ændrede producentpriser. Landmændene vil typisk være stødpude og vil dermed tage store dele af prisudsvingene, mens de mellemiggende led i værdikæden vil forsøge at føre prisudsvingene videre i værdikæden. Dette er almindelige prismekanismer i landbrugets værdikæde, jf. for eksempel Hansen (2015).

Hurtig markedsåbning

Ud fra danske eksportstatistikker opgjort på månedsniveau kan det ses, at den dan-

ske eksport til nogle markeder kun var afbrudt kortvarigt (3-4 måneder), og at eksporten efterfølgende var større end før afbrydelsen. Det gælder for eksempel for Sydafrika og til dels også for Sydkorea.

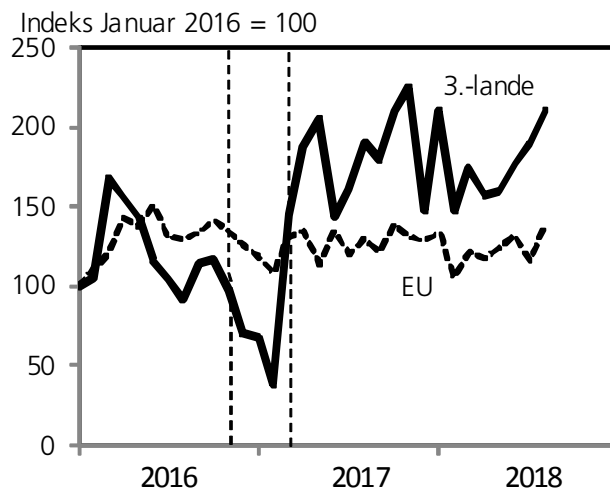
På andre markeder var den danske eksport også relativt kortvarigt afbrudt, men fortsatte herefter på samme niveau som før (Singapore og Japan).

Værdien af den danske eksport af fjerkrækød til tredjelandsmarkeder faldt med 70 pct. fra oktober 2016 til februar 2017. Det illustrerer sårbarheden ved at eksportere til lande uden for EU. Allerede fra februar 2017 var tredjelandseksporten genoprettet, og den steg yderligere i de følgende måneder, jf. figur 2.

Figuren viser også, at den relativt høje eksport til tredjelande er fastholdt her 1½ år efter den genvundne status som fugleinfluenza-fri. I 2017 udgjorde den danske eksport af fjerkrækød til EU og til tredjelande henholdsvis 1,3 og 0,3 mia. kr.

Ud fra eksportstatistikker fra alle lande og på månedsdata kan konstateres, at den

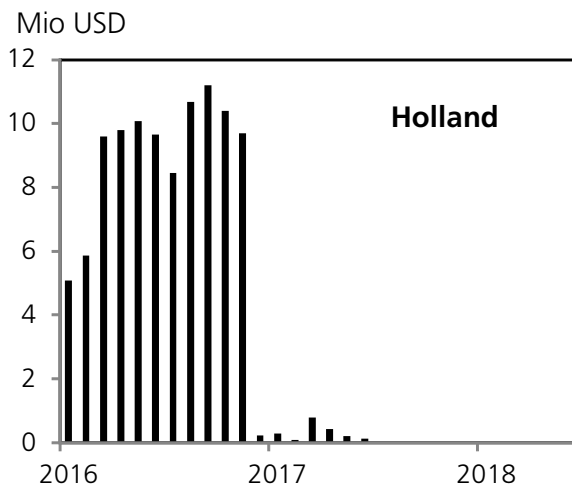
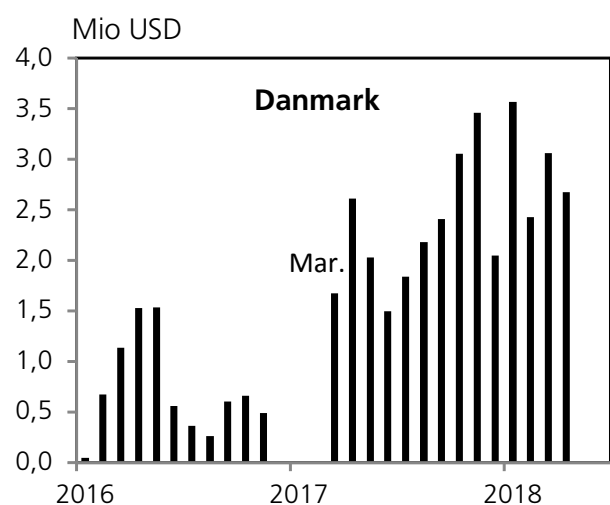
Figur 2. Dansk eksport af fjerkrækød til EU og til tredjelande, januar 2016 - august 2018

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (2018)

danske eksport til flere tredjelande var lukkede relativt kortvarigt, men herefter steg den igen – til et højere niveau. Generelt viser de internationale eksportstatistikker, at Danmark relativt hurtigt har genetableret markedsadgang.

Figur 3. Svdafrikas import af fjerkrækød fra Danmark og Holland pr. måned fra januar 2016

Varekategori: 0207: Meat and edible offal of poultry; of the poultry of heading no. 0105, (ie fowls of the species gallus domesticus), fresh, chilled or frozen

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af UN COMTRADE (2018) og South African Poultry Association (2018)

Når det gælder Sydafrika, som i dag er Danmarks fjerdevigtigste eksportmarked for fjerkrækød, havde Danmark ingen eksport i tre måneder: December 2016, januar 2017 og februar 2017. Herefter var eksporten mere end genoprettet: Den danske eksport er nu 4-5 gange så stor som før influenza-udbruddet, jf. figur 3.

Danmarks nærmeste europæiske konkurrent på det sydafrikanske marked er Holland, som havde flere og større udbrud end Danmark. Figur 3 viser at den hollandske eksport til Sydafrika af fjerkrækød i oktober 2018 stadig ikke var oppe på sit tidligere niveau

Belgien og Irland blev ikke ramt af udbruddet og har øget eksporten betydeligt under og efter udbruddet.

Danmark havde i 2017 3 pct. af Sydafrikas import, mens det i april 2018 var 6,1 pct. (UN COMTRADE, 2018). Med de seneste tal er Irland og Danmark de eneste europæiske lande med en væsentlig eksport af fjerkræprodukter til Sydafrika.

I august 2018 indførte Sydafrika en safeguard-told på 35,3 pct. på fjerkræpro-

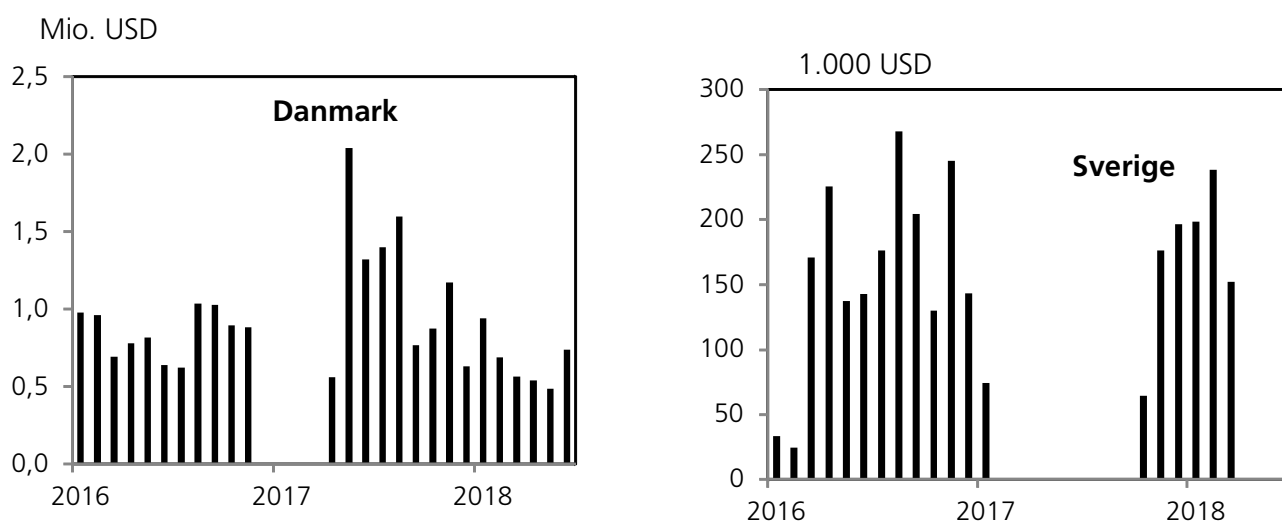
dukter fra EU. Samtidig blev der åbnet for import fra Polen og Spanien, hvilket medfører et stort prisfald på danske varer.

Den danske eksport af fjerkrækød til Sydkorea var lukket i 4 måneder, men herefter steg den igen – til et højere niveau. Danmark er i dag det tredjevigtigste eksportland af fjerkrækød til Sydkorea, kun overgået af Brasilien og USA.

Danmarks relativt hurtige og store genindtræden på det sydkoreanske marked kan skyldes flere forhold (Kim, 2018):

- * Korea men også USA var ramt af udbrud af fugleinfluenza, og dermed var forsyningerne med fjerkrækød ustabile, og priserne var steget. Landmændenes salgspriser på fjerkræ steg således 65 pct. i perioden marts 2016 - marts 2017. Derfor var den koreanske regering interesseret i at finde andre betydende lande, som kunne forsyne landet især i perioden februar 2017 - maj 2017 (MAFRAO, 2017).

Figur 4. Sydkoreas import af fjerkrækød fra Danmark og Sverige pr. måned fra januar 2016

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af UN COMTRADE (2018)

- * Danmarks hurtige status som sygdomsfri var vigtig for Sydkoreas import. Danmark var et af de europæiske lande, som hurtigst blev erklæret fugleinfluenza-fri.
- * Danmark bliver betragtet som "et vigtigt importland" (MAFRA, 2017), og det kan have betydning, når der er behov for en hurtig og stigende import. Danmark var Sydkoreas tredjestørste importland, når det gælder fjerkrækød.
- * Midlertidig lempelse af importtolden på kyllingekød bidrog også til Danmarks relativt hurtige adgang til markedet.

Danmarks hurtige adgang til det sydkoreanske marked skyldes også det generelt høje veterinære niveau og en effektiv administration og opfølgning. Erhvervet vurderer, at Fødevarerstyrelsens indsats og arbejde i forhold til de udenlandske myndigheder er af meget høj kvalitet og er af afgørende betydning for den danske markedsadgang til flere vigtige tredjelande (Larsen, 2018).

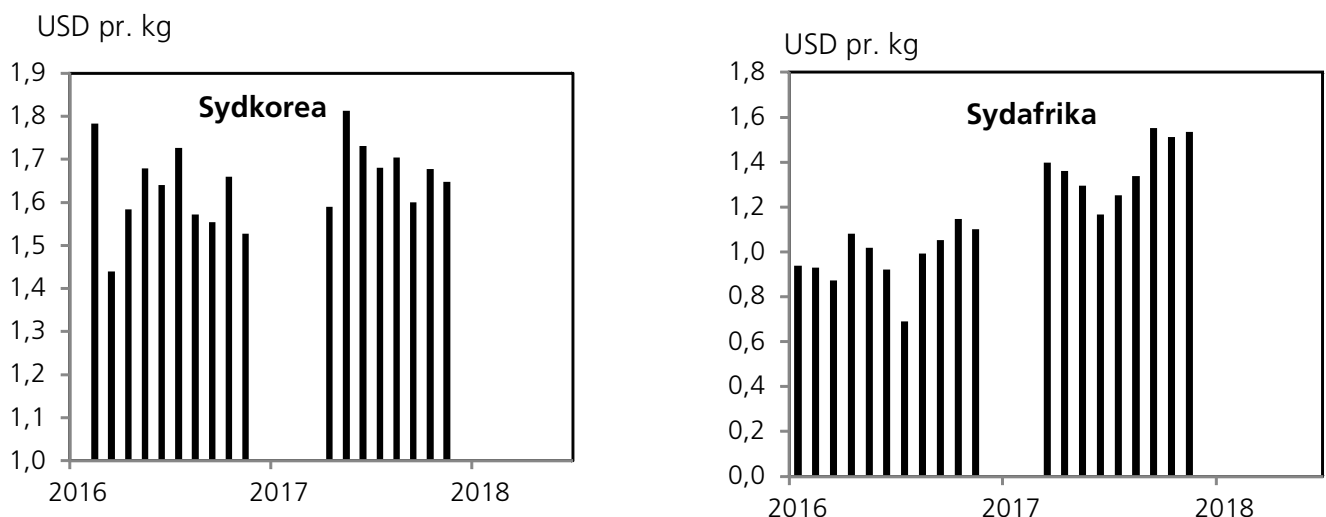
Figur 4 illustrerer, at Danmark hurtigt var tilbage på markedet i Sydkorea, og endda i starten med en øget eksport. Et andet land med et højt veterinært niveau på fjerkræområdet, Sverige, brugte væsentligt længere tid på at vende tilbage, og der var ingen efterfølgende stigning i eksporten. Sverige var hårdere ramt af fugleinfluenza og Newcastle Disease over en længere periode, hvilket påvirkede deres eksport.

Eksportpriser

Udbruddet af fugleinfluenza i flere store EU-lande betød, at eksporten til lande til lande uden for EU blev begrænset, og at EU-markedet dermed blev overforsynet med fjerkrækød med faldende priser til følge.

På nogle af tredjelandsmarkederne var prisudviklingen lige omvendt: Disse markeder lukkede af for import fra lande med fugleinfluenza, og den mindre import betød stigende indenlandske priser. Det medførte en prisstigning for dels de indenlandske producenter, dels eksportlande uden fugleinfluenza og med markedsadgang.

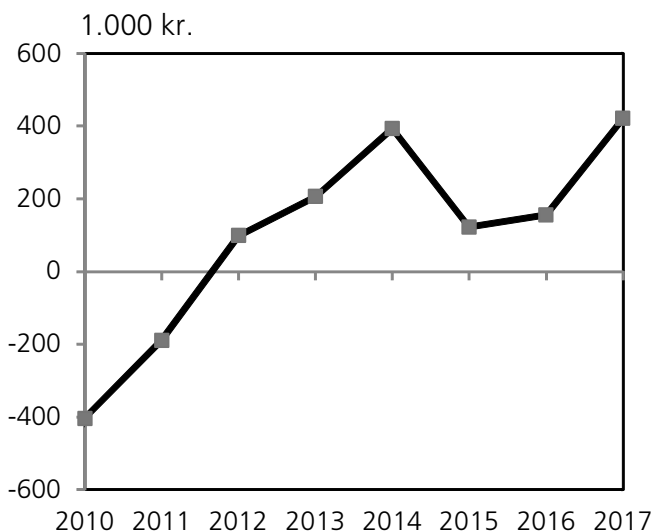
Figur 5. Sydkoreas og Sydafrikas importpriser på dansk fjerkrækød pr. måned fra januar 2016

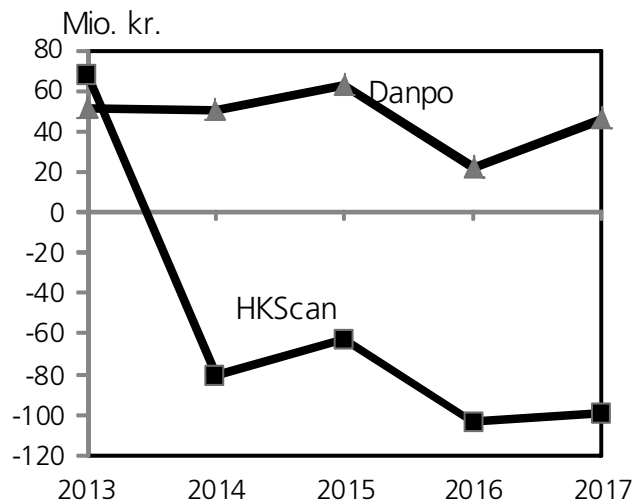
Kilde: Egen fremstilling på grundlag af UN COMTRADE (2018)

Figur 6. Indtjening hos fjerkræbedrifter og fjerkræslagterier i Danmark

Fjerkræbedrifter: Nettoresultat efter ejer-aflønning (heltid), 2010-2017

Nettoresultat i Danpo A/S og HKScan Danmark 2013-2017

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (2018), Danpo (2018) og HKScan (2018)

På den måde var der både vindere og tabere.

Som eksempel ses det, at priserne på de danske fjerkrækødprodukter eksporteret til både Sydkorea og Sydafrika var højere efter udbruddet og genåbningen, jf. figur 5. Et højt veterinært niveau kan være en vigtig forudsætning for at give adgang til tredjelandsmarkeder med relativt gunstige priser.

Tab for landmænd eller for industrien?

Som nævnt tidligere kan de økonomiske tab komme flere steder fra: Tabene kan opstå forskellige steder i værdikæden, der kan være tab via markedet og faldende priser, eller der kan være engangsomkostninger til reetablering m.m. Dertil skal fratrækkes nogle af omkostningerne, som bliver betalt af det offentlige.

Den danske stat dækker således udgifter til rengøring og desinfektion af de smittede besætninger samt værdien af tabte

besætninger samt en del af driftstabet.

En del af landmændenes tab kom i form af faldende producentpriser. I forhold til producentprisen i oktober 2016 var der en nedgang på 4 pct. i månederne december 2016 - marts 2017. Hvis det antages, at prisfaldet i tre måneder kan begrundes med udbruddet, svarer prisfaldet til en nedgang i produktionsværdien på ca. 17 mio. kr. Dette tal er dog kun en del af det samlede omkostnings-regnestykke, som indeholder mange poster.

Generelt havde fjerkræbedrifterne (inkl. ægbedrifter) i 2017 et relativt godt år – det bedste i mindst 10 år – målt på nettoresultat efter ejer aflønning blandt heltidsbedrifterne, jf. figur 6. Den bedre aflønning kan forklares med lidt lavere foderomkostninger, stigende effektivitet m.m.

Spørgsmålet er herefter, om også fjerkræslagterierne havde en positiv udvikling i indtjeningen i 2017 trods fugleinfluenzaen.

Danpo A/S nævner i årsregnskabet for 2017 følgende: *“En udfordring for indtjeningen i 2017 har været fugleinfluenzaudbruddet i efteråret 2016, der medførte importforbud på flere af de vigtige eksportmarkeder”* (Danpo, 2018).

Det præciseres dog ikke, i hvilket omfang det har påvirket indtjeningen.

HKScan Denmark – det andet store fjerkræslagteri i Danmark – nævner ikke fugleinfluenza i deres beretning i årsregnskabet for 2017. Det konstateres derimod, at *“Export sales increased compared to the previous year, thanks to a good demand in certain markets, e.g. South Africa and Korea”* (HKScan, 2018).

Af regnskabet for 2016 fremgår det, at der har været hård konkurrence på eksportmarkedet – både målt på prisen og mængden af solgt kylling – og at resultatet blev yderligere påvirket af at det asiatiske marked lukkede på grund af udbruddet af fugleinfluenza i november (HK Scan 2016).

Begge slagterier fik et bedre resultat i 2017 end i 2016, trods udbruddet af fugleinfluenza i november 2016, jf. figur 6.

HKScan har haft store underskud gennem adskillige år. I perioden 2014-17 er det samlede akkumulerede underskud således på 345 mio. kr., men fugleinfluenzaen er ikke nogen afgørende forklaring i den sammenhæng.

Konklusion

Udbruddene af fugleinfluenza verden over i 2016-17 fik stor betydning for de internationale markeder og for samhandelen mellem landene. Udbruddet i Danmark i november 2016 viste sig at være enkeltstående og relativt hurtigt udryddet.

For de danske kyllingeproducenter medførte udbruddet af fugleinfluenza en pris-

nedsættelse på ca. 4 pct., og priserne ligger nu over niveauet for hele 2016.

Generelt blev de danske tredjelandsmarkeder hurtigt genåbnet, mens flere andre lande stadig havde fugleinfluenza eller af andre årsager havde problemer med at få deres eksportmarkeder genåbnet.

Efter genåbningen steg den danske tredjelandseksport markant, og priserne på disse markeder var tilsyneladende også højere end før udbruddene.

Indtjeningen i 2017 – under og efter udbruddet – var påvirket af flere forhold, men den udviklede sig positivt både blandt fjerkræbedrifterne og i fjerkræslagterierne.

Kilder:

Danmarks Statistik (2018):

www.statistikbanken.dk

Danpo (2018): Årsregnskab 2017

HKScan (2017): Årsregnskab 2016

HKScan (2018): Årsregnskab 2017

Fødevarestyrelsen (2018): Personlig meddelelse

Henning Otte Hansen (2015): Price Transmission in the agri-food value chain - from a farmer perspective. Peer Reviewed paper. I: *Healthy agriculture for a healthy world: proceedings*. Watson, H., Lipari, M., Gendron, S., Bouchard, M-C., Couture, S. & Nadeau, N. (red.). Québec: International Farm Management Association, Vol. 1, s. 129-137 9 s.

Kim, Hannah (2018): Personlig meddelelse. Sydkoreansk universitetsstuderende i praktik på Københavns Universitet, Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, september-december 2018

Landbrug & Fødevarer (2018): Månedspriiser.

Larsen, Jørgen Nyberg (2018): Personlig meddelelse. Sektorchef, Branchesekretariatet for Danske Æg

MAFRAO (2017): AI occurrence flow and action plan, MAFRAO, 2017.Mar.10. Ministry of Agriculture, Food and Rural Affairs
Press release: 'Foot-and-mouth disease- AI occurrence trend and situation of promoting prevention of the epidemics'
<http://news.kbs.co.kr/news/view.do?ncd=3398661>.

South African Poultry Association (2018): South African Poultry Meat Imports: Country Report April 2018
<http://www.sapoultry.co.za/pdf-statistics/country-report.pdf>

UN COMTRADE (2018): United Nations Commodity Trade Statistics Database
<https://comtrade.un.org/db/>